

2019-113

Archeologienota

Mariakerke Beekstraat 10

Programma van Maatregelen

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Gwendy WYNS

26-9-2019

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Mariakerke (Gent) Beekstraat 10 (provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied is ca. 3272m² groot en heeft een rechthoekige vorm. In het noorden sluit het aan op de Zuidbroek, in het zuiden op de Beekstraat. De andere zijden worden omsloten door tuinen en landbouwgrond. Op het terrein is momenteel in de zuidoostelijke hoek een woning aanwezig. In de westelijke hoek bevindt zich nog een vervallen bijgebouwtje. De rest van het plangebied kent een functie als tuin en is grotendeels bebost. In het bos zijn nog enkele ondiepe vijvers aanwezig (88m² en 106m²).

Het plangebied is gelegen ten noordwesten van de dorpskern van Mariakerke. De Kaart van Horenbault (1619) toont mogelijk al bebouwing op het plangebied. Vanaf de 18de eeuw is het plangebied met zekerheid bebouwd. Deze en daaropvolgende historische kaarten tonen meerdere fasen van bebouwing. De bebouwing op het terrein is te kaderen in een reeks hoeves uit de 18de eeuw langs deze zijde van de Beekstraat. In 1937 krijgt het plangebied zijn huidige invulling, centraal is een woonhuis aanwezig, in het westelijk deel van het perceel een serre. Deze wordt steelsmatig vanaf 1990 afgebroken. Momenteel is hierop een bos aanwezig. Er wordt verwacht dat deze bouwwerken voor weinig verstoringen gezorgd hebben. Ook de aanwezige vijvers zullen eerder ondiep zijn. De bodemkaart geeft voor het plangebied OB 'Bebouwde zone' weer: soms wordt het bodemprofiel door het ingrijpen van de mens gewijzigd of vernietigd (kunstmatige gronden). De bodems in de bebouwde zone (OB) zijn daar een voorbeeld van. Ten noorden zijn matig natte licht zandleembodems zonder profiel aanwezig. Ten noorden en ten zuiden matig droge tot matig natte lichte zandleembodems met verbrokkelde ijzer en/of humus B-horizont en sterk vergraven gronden (OT). Deze laatste hebben betrekking op de walgracht van het Kasteel Ter Beken, op het terrein is waarschijnlijk één van voornoemde bodemtypes aanwezig.

De regio van het plangebied is archeologisch eerder ongekend door het gebrek aan archeologisch onderzoek. De omgeving wordt gekenmerkt door enkele kastelen die mogelijk een oudere oorsprong kennen en sites met walgracht uit de late middeleeuwen en nieuwe tijden. De vele laatmiddeleeuwse en jongere walsites en kasteeltjes tonen de ouderdom en geprefereerde locatie aan van de verbinding van oost naar west tussen Mariakerke en Wondelgem.

Het plangebied heeft een eerder ongekende archeologische verwachting betreffende de periodes vóór de nieuwe tijd. Op het terrein kunnen echter wel de resten teruggevonden worden van de bewoning uit de 18de (mogelijk 17de) eeuw. Hoewel er mogelijk een podzolbodem aanwezig is op het terrein, worden de kans op het aantreffen van een steentijdsite eerder gering geschat. Op een toevalsvondst in de meersen na, zijn er geen steentijdvondsten bekend in de omgeving. Ook op archeologische onderzoeken in de omgeving werden geen steentijdvondsten aangetroffen.

Het plangebied zal verkaveld worden in 10 loten met 6 loten van halfopen bebouwing en 4 loten gesloten bebouwing. Lot 1 tot 4 sluiten aan op de Zuidbroek in het noorden, deze zijn ook voorzien van een aanpalende carport. Lot 5 tot 10 sluiten in het noordoosten aan op een nieuw aan te leggen weg en langs de noordoostelijke grens van het plangebied die de Zuidbroek en de Beekstraat verbindt. Langs de Beekstraat is nog een parkeermogelijkheid voorzien met 6 parkeerplaatsen. Langs de noordoostelijke grens en de zuidelijke hoek zijn enkele bomen aanwezig die behouden worden. Er kan vanuit gegaan worden dat de bodem van het totale plangebied (met uitzondering van de te behouden bomen) ernstig verstoord zal worden: het bouwrijp maken van de percelen, allerhande werfverkeer, het aanleggen van nutsvoorzieningen en -leidingen in de voortuinen van de loten, het optrekken van de woningen en het inrichten van de tuinen kent een diepe impact in de bodem en kan nefast zijn voor eventueel aanwezige archeologische sporen en sites.

Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek te gebeuren. Dit verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, aangezien de gronden pas worden verkaveld onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning en de aanwezige begroeiing en bebouwing verwijderd dient te worden voor de aanvang van het onderzoek. De modaliteiten van het proefsleuvenonderzoek worden voorgesteld in het programma van maatregelen.

2. Administratieve gegevens en afbakening

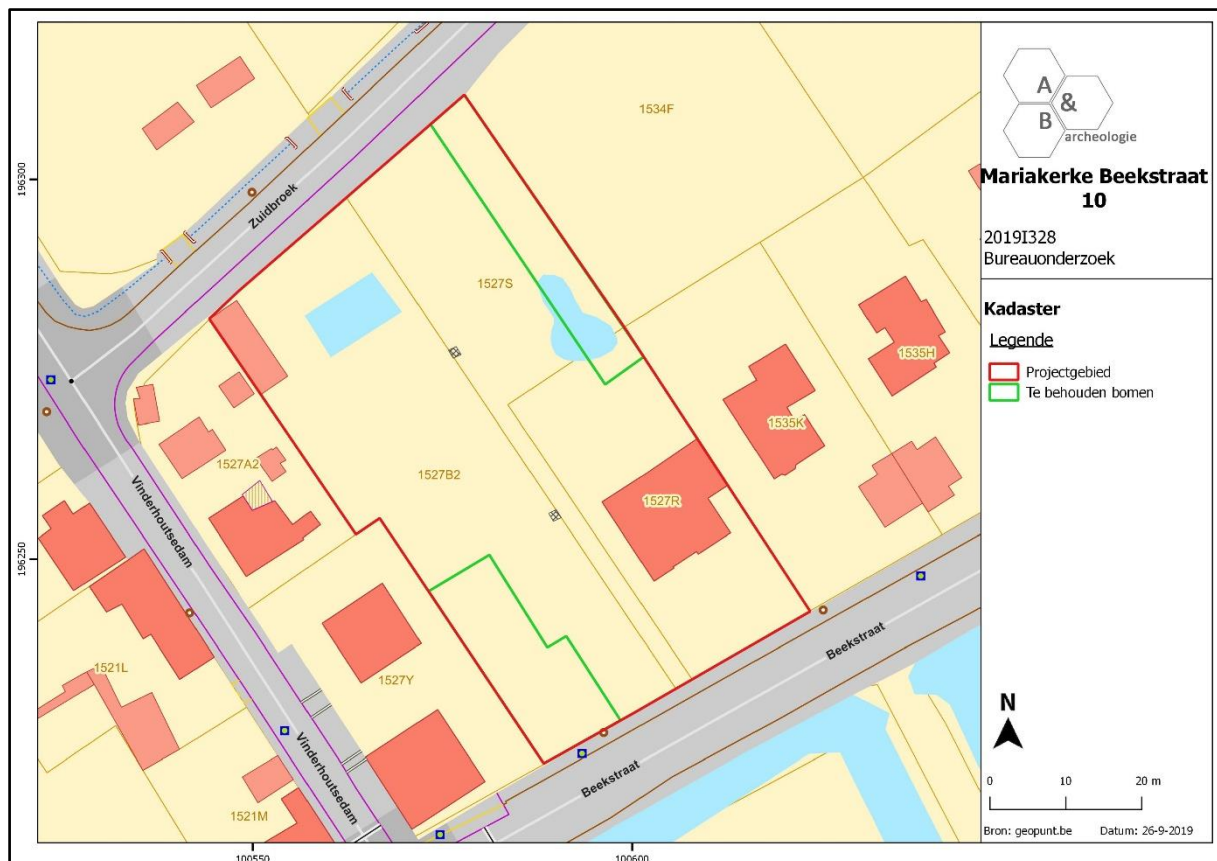
Locatiegegevens: Oost-Vlaanderen, Mariakerke (deelgemeente van Gent), Beekstraat 10

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 100349 en Y: 196154; X: 100763 en Y: 196377

Oppervlakte plangebied: 3272m²

Kadastergegevens: Gent, afdeling 27 (Drongen), sectie A, percelen 1527B2, 1527S, 1527R.

Het plangebied is ca. 3272m² groot, waarvan ca. 2746m² in aanmerking komt voor vervolgonderzoek. Langs de noordoostelijke grens en zuidelijke hoek zijn een aantal bomen aanwezig die behouden worden (245m² en 281m²). Hier zijn geen werken gepland en dient geen verder onderzoek te gebeuren. Bij de te behouden bomen is rekening gehouden met een bufferzone van ca. 5m ten opzichte van de stam om de wortels niet te beschadigen.

Figuur 1 Aanduiding van het plangebied op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Vraagstellingen voor proefsleuvenonderzoek:
 - Wat is de bodemopbouw in het plangebied?
 - Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
 - Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
 - Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
 - Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
 - Zijn resten aanwezig van de 18de-eeuwse (mogelijk 17de-eeuwse) bebouwing? Zijn sporen aanwezig van eventuele voorlopers?
 - Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
 - Kan een archeologische site uitgesloten worden?
 - Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
 - Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethoden moeten niet uitgevoerd worden indien de geplande werken als nog niet zullen plaatsvinden.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methodes dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden. Er zijn geen randvoorwaarden.

- Randvoorwaarden

Het is noodzakelijk dat het terrein vrij is van obstakels voorafgaand de start van het verder vooronderzoek. Dit betekent dat de bomen eerst moeten worden gerooid en de gebouwen worden afgebroken. Hierbij is het van belang dat de bodemingrepen tot een minimum beperkt blijven. Op die manier wordt vermeden dat er niet-gedocumenteerd archeologisch erfgoed beschadigd wordt. Bij het rooien van de bomen blijven de stronken staan, deze worden ook niet uitgefreesd. Bij het slopen wordt enkel bovengronds gesloopt, funderingen en kelders worden niet uitgebroken. De stronken en funderingen kunnen pas verwijderd worden indien het vooronderzoek heeft aangetoond dat er geen archeologische site aanwezig is, of – indien er wel een site aanwezig is – tijdens/na een eventuele opgraving van het terrein.

- Proefsleuvenonderzoek

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle, ononderbroken proefsleuven, met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en noordwest-zuidoost georiënteerd. Aanvullend worden extra volg-, dwarssleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek. De sleuven dienen de NW-ZO gerichte helling te volgen om hierop een goed inzicht te krijgen.

Er wordt 10%, oftewel ca. 275m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 69m², door middel van volg-, dwarssleuven of kijkvensters, zodat in totaal zo 12,5% oftewel ca. 343m² onderzocht wordt.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichtengebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Figuur 2 Indicatief sleuvenplan, geprojecteerd op het kadaster (bron: geopunt.be).

Figuur 3 Indicatief sleuvenplan, geprojecteerd op een recente luchtfoto (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

- Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek op zandleemgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen.